

Nr 6.

Ankom till Riksdagens kansli den 2 februari 1912 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt 42 § 2 mom. riksdagsordningen lagutskottet åliggande granskning rörande förvaltningen af justitieombudsmansämbetet hafva båda kamrarna till utskottet hänvisat justitieombudsmannens vid innevarande riksdag afgifna ämbetsberättelse.

För nämnda ändamål har utskottet från justitieombudsmansexpeditionen mottagit ej mindre de diaries, hvilka under år 1911 förts i ofvannämnda expedition samt under justitieombudsmannens ämbetsresor, än äfven expeditionens registratur för berörda tid. Dessutom hafva på särskild begäran handlingarna rörande åtskilliga af justitieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet tillhanda.

Öfver den numera fullbordade granskningen af ofvan angifna handlingar får utskottet härmed afgifva utlåtande.

I ämbetsberättelsen, hvilken afser förvaltningen af ämbetet under nästlidet år, anmäler justitieombudsmannen, att han på grund af förfall med stöd af § 25 i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion påkallat sin af Riksdagen utsedde efterträdare, härads höfdingen Ossian Berger. Af denna anledning har härads höfdingen Berger förvaltat justitieombudsmansämbetet från och med den 1 till och med den 13 maj 1911.

Enligt vanlig ordning lämnas härefter en redogörelse för sådana mot ämbets- eller tjänstemän för fel eller försummelse i ämbete eller tjänst anställda åtal, som under år 1910 blifvit slutligen afgjorda eller åtminstone i en instans pröfvade.

Sedan justitieombudsmannen vidare i berättelsen omnämmt trettionio ärenden, som föranledt annan åtgärd än åtal, redogör han för af honom nedannämnda dagar år 1911 till Kungl. Maj:t afgifna framställningar i följande ämnen, nämligen: den 9 januari om ändring af kungl. brefvet den 8 december 1748 angående fataliers bevarande i lagvadda och besvärsmål, som från Gottland med posten blifvit öfversända m. m.; den 10 januari angående ändring i instruktionen för nedre justitierevisionen; den 14 januari om ändring i kungl. kungörelsen angående fångförteckningar och rapporter från fångelserna och tvångsarbetsanstalterna i riket den 9 november 1906; den 14 januari angående förbud emot försäljning af brännvin, vin och öl under marknader; den 2 februari om förstärkning af arbetskrafterna hos Konungens befallningshafvande i Stockholms län; den 25 februari angående ändring af 1 kap. 23 § i tjänstgöringsreglementet vid statens järnvägar; den 2 mars om ändring i aflöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar; den 15 mars angående meddelande af lagbestämmelse om skyldighet för vederbörande att i hvarje storbhus upprätta ett officiellt dokument, utvisande boets delägare och ekonomiska ställning; den 18 mars angående ändring i bestämmelserna om rätt för utlännning att här i riket drifva handel; den 18 mars angående ändring af lagen om handelsregister, firma och prokura den 13 juli 1887; den 22 mars angående ändring i bestämmelserna om normalpapperet; den 23 mars angående tillämpningen af värnpliktslagen; den 20 april angående ändring af instruktionen för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten; den 22 april om ändring af 13 § i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901; den 26 juni angående ändring af bestämmelserna rörande skogsafverkningsafhandlingars beläggande med stämpel; den 18 juli angående förstärkning af arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen; den 23 september om ändring af lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker; den 28 september angående meddelande af bestämmelser till förebyggande af felaktiga sammanräkningar vid proportionella val och den 9 oktober om ändring af 52 § af lagen om aktiebolag den 12 augusti 1910.

Justitieombudsmannen lämnar härefter utredning angående lagskipningens tillstånd samt redogör därvid för de anmärkningar, han i berörda hänseende framställt vid af honom under de senaste 5 åren företagna inspektionsresor intill hösten 1911.

I fortsättningen redogör justitieombudsmannen för den vidare behandlingen af åtskilliga utaf honom under åren 1906—1911 hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar, nämligen angående: föreskrifter om underrättelse rörande kvinnas kyrkotagning i visst fall; lösen för äganderättsbevis; ändring i provinsialläkartaxan; skyndsammare handläggning i högsta dom-

stolen af s. k. deserta mål; skyndsammare handläggning af tvister om ersättning på grund af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete; olagligt förbud vid vite mot föredrag och sammankomster å allmänna vägar; firmaskydd; ändring af 23 § i lagen om handelsregister m. m. den 13 juli 1887; ökning af arbetskrafterna hos Konungens befallningshafvande i Stockholms län; bevakning i Svea hofrätt af mål från Gottland; domboksrenovation i afseende å vattenrättsmål; fångförteckningar; ändring af 6 § i lagen angående vård af enskildes skogar; öfverlämnande af lik efter själfspillingar till de anatomiska institutionerna; stämpelskatt för gåfva; skyldighet för förrättare af exekutiv auktion å fast egendom att om auktionen underrätta inteckningshafvare och öfriga rättsägare; platsen för revision af kyrko- och skolrådsräkenskaper; förbättrade aflöningsförhållanden för häradshöfdingarnas juridiskt bildade biträden; rätt för tillförordnade domhafvande att emot borgen eller annan säkerhet, hos hvilken länsstyrelse den än ställts, på kredit utbekomma stämplat i statskontoret; tiden för fordringars bevakning i konkurs; skyndsammare redovisning af bötes- och vitesbeslut; jäf för revisionssekreterare; mildring af stadgandet om mörk cell såsom disciplinstraff för fångar; samt bestämmelserna rörande normalpapperet.

Under särskilda rubriker behandlar justitieombudsmannen frågan om långsamheten i rättsskipningen vid högsta domstolen; huruvida inteckning för icke löpande skuldebref må dödas utan afseende därå, att den, som anhåller om åtgärden, icke åberopar annan legitimation än innehafvet af skuldebrevet; huruvida kallelse till mottagande af varning af pastor för oenighet i äktenskap, i händelse af den ene makens tredska att ställa sig kallelsen till efterrättelse, bör betraktas som lagligen undfången varning; om fördelning af värdet af vin eller öl, som beslagtagit och förklarats förbrutet; samt slutligen om val af nämndeman för stad, lydande under landsrätt.

Öfver de i berättelsen af justitieombudsmannen afgifna särskilda framställningar till Riksdagen om ändring af 6 § i lagen angående villkorlig straffdom den 22 juni 1906, om ändring i 1 § af förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning, om ändring af 16 kap. 10 § rättegångsbalken, om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning samt angående ändring af bestämmelserna om danaarf kommer utskottet att under Riksdagens lopp afgifva utlåtanden.

Enligt hvad i berättelsen omförmäles hafva justitieombudsmannens ämbetsresor under år 1911 omfattat Östergötlands och Kronobergs län samt delar af Stockholms, Göteborgs och Bohus, Älfsborgs, Örebro och Västernorrlands län. Under dessa resor har justitieombudsmannen besökt

länsstyrelser, domkapitel, rådstufvurätter, poliskammare och häradshöfdingar, äfvensom straffängelser, krono-, stads- och häradshäkten samt en tvångsarbetsanstalt. Krigsrätternas protokoll hafva äfven varit föremål för granskning, och har nödig uppmärksamhet ägnats åt domstolarnas arkiv. Utöfver de sålunda företagna ämbetsresorna har justitieombudsmannen i hufvudstaden förrättat inspektion hos domhafvanden i Södertörns domsaga.

I afseende å hvad under resorna och vid nämnda inspektion förekommit hänvisar justitieombudsmannen till de af honom förda diariier och protokoll.

Öfver de under år 1911 handlagda klagomål och anställda åtal meddelas i ämbetsberättelsen följande öfversikt:

Vid 1911 års början voro af förut inkomna klagomål fortfarande under handläggning härstädes	35
Under året hafva inkommit klagoskrifter till ett antal af	385
	Summa 420

Af dessa ärenden hafva	
såsom återkallade afskrifvits	5
till annan myndighet öfverlämnats	18
efter vederbörandes hörande fått förfalla	71
» annorledes verkställd utredning afskrifvits	12
utan åtgärd afskrifvits	226
till åtal hänvisats	12
föranledt annan åtgärd än åtal	31
vid årets slut varit hvilande i afbidan på förklaring eller påminnelser	21
» » » » » » » » annan utredning.....	8
» » » » på pröfning beroende	16
	Summa 420

Under år 1911 hafva 19 åtal mot ämbets- och tjänstemän eller mot stärbhusdelägare efter person med ämbetsmans ansvar blifvit anställda, nämligen:

på grund af fullmäktiges i riksbanken anmälan.....	1
» » » förd klagan	12
» » » anmärkning vid ämbetsresa	2
» » » » » fänglistgranskning.....	1
af annan anledning	3
	Summa 19

Berättelsen upptager meddelande därom att sedan början af senaste lagtima riksmöte någon förklaring af lag, i den ordning 19 § regeringsformen bestämmer, icke blifvit af Kungl. Maj:t meddelad.

I en vid berättelsen fogad bilaga lämnas uppgifter från samtliga departementen rörande de åtgärder, som blifvit under år 1911 vidtagna i anledning af Riksdagens till Kungl. Maj:t aflåtna skrivelser. Berörda bilaga innehåller därjämte en tabell öfver de skrivelser, Riksdagen år 1911 till Kungl. Maj:t aflåtit.

Vid den granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som lagutskottet sålunda grundlagsenligt förehaft, har någon anledning till anmärkning icke förekommit, hvilket utskottet härmed för Riksdagen

anmäler.

Stockholm den 1 februari 1912.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.

Särskilda yttranden

af *dels* herr Petersson i Lidingö villastad m. fl. *dels ock* herr Lindhagen.

Herr *Petersson* i Lidingö villastad, med hvilken herrar af *Ekenstam*, *Trana* och *von Baumgarten* förenat sig, har ansett, att i motiveringen till utskottets utlåtande bort under det stycke, som afser af justitieombudsmannen behandlade ärenden, hvilka icke föranledt åtal, intagas ett uttalande af följande lydelse:

Af ämbetsberättelsen framgår, att justitieombudsmannen i några fall *dels* ansett af tjänsteman vidtagen åtgärd eller af domstol meddeladt beslut vara af så felaktig beskaffenhet, att det borde föranleda skyldighet för vederbörande att godtgöra kostnad och skada, som af åtgärden eller beslutet blifvit en följd, *dels ock* funnit sådan utredning föreligga angående samma kostnad och skada, att beloppet däraf kunde i ärendets dåvarande läge och utan hänskjutande till domstol med tillförlitlighet bedömas, i följd hvaraf justitieombudsmannen gjort sin ämbetsåtgärd beroende af huruvida ersättning blefve till belopp som han funnit skäligt gulden eller icke. Emellertid kan det ifrågasättas, om icke i dylika fall en viss fara kan föreligga för att sakägarens rent formella rätt icke varder tillbörligen beaktad. Särskildt synes så kunna blifva fallet, då sakägaren uttryckligen förklarar sig icke vilja åtnöjas med det skadestånd, som

justitieombudsmannen ansett skäligt och billigt. Det vore därför önskvärdt, om i sådana fall, då justitieombudsmannen anser ett begånget fel kunna lämnas obeifradt under förutsättning att ersättning lämnas för däraf för-
anledd kostnad och skada, frågan om ersättningen gjordes beroende af en-
skild öfverenskommelse mellan parterna.

Herr *Lindhagen* har anfört:

Det är ostridigt, att justitieombudsmannens grundlagsenliga skyldig-
het att beifra fel och försummelse af domare och andra ämbetsmän inne-
fattar befogenhet för honom att, på sätt också under ämbetets tillvaro
alltid skett, låta utan åtal bero vid afgifna förklaringar eller enskildt
träffade öfverenskommelser om skadestånd, där han finner detta på grund
af förhållandena rimligt. En dylik befogenhet måste emellertid, hvilket
ock är ostridigt och sedan gammalt ägt rum, medföra, att justitieombuds-
mannen ej kan undgå att själf bedöma, hvilket skadestånd han anser skä-
ligen öra gäldas, då åtal, i händelse sådant skadestånd utbetalas, enligt hans
mening bör inställas. Härvid kan gifvetvis ibland inträffa, att den enskilde
parten, som för öfrigt lätt öfverdrifver sin förlust, uppskattar denna högre
än justitieombudsmannen. Skulle ombudsmannen i sådant fall anses skyl-
dig att alltid åtala, blef det icke han, utan den enskilde parten, som i strid
mot grundlagens bud kunde upphäfvat sig till åklagare genom framställande af
ett orimligt skadeståndsanspråk. Låter åter justitieombudsmannen utan
hot om åtal saken bero på enskild öfverenskommelse mellan parten och
ämbetsmannen, får den förre kanske ingenting, ty utan åtal blir ej heller
något domstolsbedömande af ersättningsfrågan. Denna senare utväg inne-
bär således endast att justitieombudsmannen väl må kunna underlåta åtala,
men i sådant fall aldrig får förhjälpa parten till något skadestånd.

Hvad som här alltid kan invändas är att på detta sätt enskild parts
rätt i ansvars- och ersättningsfrågor blir underkastad en justitieombuds-
mans personliga omdöme, hvilket ju också understundom kan förefalla och
äfven vara tämligen godtyckligt. Men denna invändning drabbar grund-
lagen, som ej inrymmer åt den enskilde att i alla förekommande fall på
eget ansvar föra talan mot domare och ämbetsmän för beslut eller åtgärd,
hvarigenom han anser sin laga rätt kränkt. Frågan om ändring i en så-
dan rättsordning är ganska allvarlig och har mången gång äfven inom
Riksdagen gjort sig påmind, men föreligger icke nu.